

Catalogus der van 't Hoff-Tentoonstelling*)

door Maria Rooseboom en W. P. Jorissen. 061.4(085) van 't Hoff

I. Portretten.

1. *Jacobus Henricus van 't Hoff* en zijn drie jaar jongere broertje *Jacob Marius*. Photo. [R.G.N. **]
2. *H.* **) (leunend over de tafel) met zijn H.B.S.-klas te Rotterdam, ca. 1868. Photo. [R.G.N.]
3. *H.* als student te Bonn, 1873. Photo. [R.G.N.]
4. Fotografisch portret, door *Wegner & Mottu*, ca. 1877. [Mevr.B.]
5. Fotografisch portret door *Wegner & Mottu*, ca. 1890. [W.P.J.]
6. Photo, door *W. Höffert*, ca. 1898. In Jubelband *Z. Phys. Chem.* [R.G.N.]
7. Photo, genomen door Prof. *W. Meyerhoffer* te Berlijn, Januari 1900. [R.G.N.]
8. Groot fotografisch portret door *N. Perscheid*, 1904. [R.G.N.]
9. Twee photo's door *H.*'s schoonzoon *U. Behn*, Aug. 1905. [R.G.N.]
10. Photo door *W. Meyerhoffer*, 1905. [R.G.N.]
11. Photo naar het door *R. Schulte im Hofe* in 1908 te Berlijn geschilderde portret. [R.G.N.]
12. Photo en profiel; wellicht ca. 1909. [R.G.N.]
13. Fotografisch portret, Dec. 1906. [Mr. B. v. H.]
14. Fotografisch portret en profiel met photo van het daarnaar door *E. van den Bossche* gemaakte relief, gedateerd 20 Dec. 1889, hem aangeboden door zijn leerlingen na zijn benoeming tot erelid van de Deutsche Chemische Gesellschaft. Het relief is verloren gegaan. [R.G.N.]
15. Relief in het Van 't Hoff-laboratorium te Utrecht, door *Pier Pander* in 1912 gemaakt. Afgietsel in brons. Met de rede, uitgesproken door *E. Cohen* bij de overdracht op 24 Mei 1912. [H.L.U.]
16. Portretplakette in brons; naar het door *Pier Pander* gemaakte relief in het Van 't Hoff-laboratorium te Utrecht, 1912. [R.G.N.]
17. Portretrelief in het laboratorium aan de Roetersstraat, door *Charles van Wijk*, 1913. Photo. [W.P.J.]
18. Photo's van het door *Ch. van Wijk* ontworpen standbeeld te Rotterdam, benevens gedrukte verslagen van de onthulling op 17 April 1915. Met verkleinde copie van het standbeeld en photo van de maquette. [W.P.J.] en R.G.N.]
19. Portretplakette door *J. C. Wienecke* gemaakt in 1924, ter gelegenheid van het 50-jarig jubileum der stereochemie. Vermoedelijk afgietsel naar het ontwerp. Benevens achterzijde der plakette zoals zij in 1924 in de handel kwam. [R.G.N.]
20. *H.* met *W. Ostwald* in het laboratorium van de laatste te Leipzig, 1900. Photo. [Mevr.B.]
21. Photo genomen bij het 200-jarig jubileum der Pruisische Academie der Wetenschappen in 1900. Met: *Beilstein, Ramsay, Mendelejew, Von Baeyer, Cossa, Ladenburg, Jörgensen, Hjelt, Landolt, Winkler* en *Thorpe*. [R.G.N.]
22. Photo genomen tijdens *H.*'s bezoek aan Cornell University, Juni 1901, met o.a. *Bancroft, Caldwell, Trevor* en *Dennis*. [R.G.N.]
23. Photo genomen bij de erepromotie van *Clarke* (Washington) en *H.* te Manchester, 20 Mei 1903. Staande de promotor *Dixon*. [R.G.N.]
24. Caricatuur van *H.*, getekend door *H. Furniss* op de vergadering der Brit. Ass. te Leeds, Sept. 1890. Bij *H.* staat abusievelijk: From Leipsic (verwisseling met *Ostwald*). Yorkshire Evening Post, 9 Sept. 1890. [W.P.J.]

*) In het Rijksmuseum voor de Geschiedenis der Natuurwetenschappen, Steenstraat 1A te Leiden (tel. K 1710—23084), Directrice Mejuffrouw Dr. Maria Rooseboom, is reeds een schat van gegevens, toestellen enz. aanwezig, welke uiteraard op de Geschiedenis der Natuurwetenschappen betrekking hebben. De verzameling is echter nog lang niet volledig. Wij wekken daarom onze lezers, die over daarvoor in aanmerking komende gegevens, documenten, foto's, toestellen of voorwerpen welke op van 't Hoff in het bijzonder of op de Geschiedenis der Natuurwetenschappen in het algemeen betrekking hebben, gaarne op, een en ander hetzij in bruikleen of blijvend aan dit Museum af te staan. Red.

**) Gebruikte afkortingen:

H. staat overal voor *Jacobus Henricus van 't Hoff*.

Voorts zijn de inzenders op de tentoonstelling met de volgende afkortingen aangeduid:

Mevr.B. = Mevrouw J. F. Behn-van 't Hoff te Warnsveld;

Mevr.v.G. = Mevrouw Dr. W. A. T. van Ginneken-de Meester te Bergen op Zoom;

MacG. = Mej. Prof. Dr. C. H. MacGillavry te Amsterdam;

W.P.J. = Dr. W. P. Jorissen te Leiden;

Mr.B.v.H. = Mr. B. van 't Hoff te 's-Gravenhage;

E.T.H.W.Q. = Dipl. Ing. E. T. H. W. Quarles te Stockholm;

R.G.N. = Rijksmuseum voor de Geschiedenis der Natuurwetenschappen te Leiden;

U.A. = Universiteitsbibliotheek Amsterdam;

H.L.U. = Van 't Hoff-Laboratorium te Utrecht.

N.Ch.V. = Historische Bibliotheek der Ned. Chem. Ver. (geplaatst in R.G.N.).

II. Loopbaan.

25. Diploma als technoloog, Delft, 8 Juli 1871. [Mevr.B.]
26. Getuigschrift door *A. Kekulé* voor de 9 maanden welke *H.* als student aan het Chemisch Instituut te Bonn werkte; 16 Juni 1873. [Mevr.B.]
27. Promotiebul, magna cum laude, 12 Dec. 1874; o.a. ondertekend door de Utrechtse hoogleraren *P. Harting, C. H. D. Buys Ballot, E. Mulder* (promotor) en *N. W. P. Rauwenhoff*; en proefschrift: Bijdrage tot de kennis van het cyanazijnzuur en malonzuur. Present-exemplaar. [MacG. en Mevr.B.]
28. Advertentie van *H.* voor het geven van lessen in de chemie en physica in een Utrechtse krant, vermoedelijk begin 1875, kort na zijn promotie. Door *H.* zelf uitgeknipt en met aantekening bewaard. [Mevr.B.]
29. Benoeming tot lector aan de Universiteit van Amsterdam; 12 Sept. 1877. [Mevr.B.]
30. Uitnodiging voor de intrede van *H.* als hoogleraar te Amsterdam, op 11 Oct. 1878 en zijn

oratie: De verbeeldingskracht in de wetenschap.
[Mevr.B. en R.G.N.]

31. Visitekaartje van *Max Planck* met verzoek *H.*'s college te mogen bijwonen tijdens zijn bezoek aan Amsterdam begin Dec. 1894. Toen is voor het eerst de mogelijkheid ter sprake gekomen van een professoraat in Berlijn.
[Mevr.B.]
32. Brief van *Max Planck* d.d. 22 Dec. 1894 naar aanleiding van de pogingen, *H.* te bewegen een professoraat in de natuurkunde in Berlijn te aanvaarden.
[Mevr.B.]
33. Brief van *H. Kamerlingh Onnes*, waarin deze zijn voldoening uitspreekt dat *H.* de uitnodiging hoogleraar in de natuurkunde in Berlijn te worden niet heeft aangenomen, d.d. 18 Jan. 1895.
[Mevr.B.]
34. De wetenschap geprezen en op prijs gesteld, of het nieuwe mannetje Tinterlantein. Caricatuur door *Braakensiek* in *De Amsterdammer*, 1895.
[W.P.J.]
35. Het Nieuwsblad voor Nederland, 11 Maart 1895, met een portrettenpagina van „Nederlanders, wier naam ook in het buitenland beroemd is”. Bij *H.* staat geschreven: „Om hem duurzaam hier te houden, stichtte de gemeente Amsterdam het laboratorium in de Roetersstraat”.
[Mevr.B.]
36. Brieven van *Emil Fischer* d.d. 9 en 24 Jan. 1895, Berlin, over kostenvergoeding voor reis naar Berlijn voor onderhandelingen over een professoraat in de natuurkunde, dat *H.* afsloeg; inmiddels heeft *Warburg* aangenomen.
[Mevr.B.]
37. Vier stukken betrekking hebbend op *H.*'s vertrek uit Amsterdam:
a) en b) van de Senaat d.d. 31 Mei 1895, resp. aan *H.* en aan Curatoren;
c) van het Wis- en Natuurkundig Dispuut Gezelschap Baconis Armis Cedunt Omnia d.d. 10 Mei 1895;
d) van de Natuurkundige Sectie van het Genootschap ter Bevordering der Natuur-, Genees- en Heelkunde d.d. 6 Maart 1896.
[Mevr.B.]
38. Photo van de oorkonde, *H.* door zijn Amsterdamse leerlingen aangeboden bij zijn vertrek naar Berlijn, 14 Maart 1896.
[W.P.J.]
39. Benoeming tot ordentlicher Honorar-Professor aan de Kaiser-Wilhelm Universiteit te Berlijn, 7 April 1896.
[Mevr.B.]

III. Laboratoria, enz.

N.B. Voor de periode 1877—1895 zie: *W. P. Jorissen & L. Th. Reicher, J. H. van 't Hoff's* Amsterdamer Periode 1877—1895, Den Helder, 1912.

40. Oude afbeeldingen van het laboratorium aan de Groenburgwal, vroeger de „Staalhof”. Twee stuks.
[W.P.J.]
41. Laboratorium aan de Groenburgwal, buitenaanzicht, collegezaal en persoonlijk laboratorium van *H.* Photo's.
[R.G.N. en W.P.J.]
42. Laboratorium aan de Roetersstraat; buitenaanzicht. Photo's, 2 stuks.
[W.P.J. en R.G.N.]
43. Collegezaal en practicumzaal in het laboratorium aan de Roetersstraat, zomer 1894. Photo's.
[W.P.J.]

44. Album met photo's van het laboratorium aan de Roetersstraat, samengesteld en aangeboden door *H.*'s leerling *N. Schoorl*, Maart 1896.
[Mevr.B.]
45. *H.*'s leerlingen in het laboratorium te Amsterdam, Juni 1892: *E. van de Stadt, Mej. Van Maarseveen, Proost, van der Heide, Jorissen, E. Cohen, H. J. van de Stadt, Triebels, Barendrecht, Kooy*. Photo.
[W.P.J.]
46. Laboratorium in de Uhlandstrasse te Wilmersdorf—Berlijn, twee woonhuizen; in een daarvan werkte en woonde *Wilhelm Meyerhoffer*. Photo.
[R.G.N.]
47. *H.* met zijn medewerker *W. Meyerhoffer* (4e van links) en zijn leerlingen *Farup, Geiger, Grassi, Hudson, Lichtenstein* en *Sachs*, zomer 1903. Photo.
[Mevr.B.]
48. Album met namen van hen die bij *H.* werkten in zijn laboratorium te Berlijn.
[Mevr.B.]
49. Particulier laboratorium van *H.* op het Keizerlijk domein te Dahlem, slechts enkele maanden voor zijn dood in gebruik genomen. *H.* stelde zich voor, zich na het neerleggen van zijn ambt, in dit Noorse houten huis in het Schwarzwald terug te trekken. Photo.
[R.G.N.]

IV. Personalialia.

50. Het dorp De Lind bij Zwijndrecht, bakermat der *Van 't Hoff's*. Photo naar gravure.
[R.G.N.]
51. *H.*'s ouders, *Jacobus Henticus van 't Hoff* (1817—1902) en *Alida Jacoba Kolff* (1820—1909). Photo's.
[R.G.N.]
52. Getuigschrift der muziekschool te Rotterdam van de eerste ereprijs voor de eerste piano-klasse; 3 Febr. 1863.
[Mevr.B.]
53. Schrift met *H.*'s beschrijving van zijn reis naar het slagveld van Sedan, Sept. 1870, enkele weken na de slag. Gepubliceerd door *E. Cohen* in *Chem. Wbl.* 1914.
[Mevr.B.]
54. Elegie door *H.* geschreven op de vrijwillige dood van *E. v. F.*, studente bij *Kekulé* te Bonn, Januari 1874.
[Mevr.B.]
55. *H.*'s promotieplaat, 22 Dec. 1874. Photo.
[R.G.N.]
56. Briefjes van *J. W. Gunning* en *Donders* aangaande een voorgenomen bezoek van Keizer *Dom Pedro II* van Brazilië dat op 22 Juli 1877 plaats vond. De Keizer liet zich door *H.* uitvoerig over de stereochemie inlichten.
[Mevr.B.]
57. Brief van *H.* aan zijn oudere Amsterdamse collega en vriend *J. W. Gunning*, d.d. 14 Juli 1897. Hij geeft hierin een tabelletje van de gewichten van zijn gezin.
[R.G.N.]
58. Gedrukte plaat bij *H.*'s zilveren doctorsjubileum, 22 Dec. 1899. Getekend door *E. Cohen*.
[W.P.J.]
59. Etiket met getuigschrift van *H.* voor de naar hem genoemde *Van 't Hoff*-sigaren. 1902.
[H.L.U.]
60. Prentbriefkaart van *H.* aan zijn broer *Lambertus* te Rotterdam d.d. 1 Maart 1905. Rechts de Uhlandstrasse, waar *H.* zijn laboratorium had.
[Mr.B.v.H.]
61. Het huis waar *H.* het laatst woonde, in de Filandastrasse te Steglitz.
[Mevr.B.]

62. Een der vele uitnodigingen van het Keizerlijke Hof, voor een bal op 28 Febr. 1911, enkele dagen voor *H.*'s dood. [Mevr.B.]
63. Gedrukt programma van de herdenkingsbijeenkomst na *H.*'s overlijden, door de Deutsche Chemische Gesellschaft gehouden te Berlijn op 14 Mei 1911; en de rede, bij die gelegenheid uitgesproken door *Wilhelm Ostwald*. [Mevr.B.]
- V. Lidmaatschappen en wetenschappelijke eerbewijzen.**
- N.B. Het tentoongestelde is slechts een kleine keuze uit de talrijke onderscheidingen welke *Van 't Hoff* ontving. Een volledige lijst vindt men in *Ernst Cohen's* biographie (No. 130 van deze catalogus).
64. Gouden Davy-medaille, in 1893 door de Royal Society toegekend aan *Van 't Hoff* en *Le Bel* voor hun onderzoekingen over het koolstof-atoom en optisch actieve isomeren. [Mevr.B.]
65. Gouden Nobel-prijzemedaille, in 1901 voor de eerste maal toegekend. *H.* ontving de medaille in dat jaar voor zijn werk over de wetten der chemische dynamica en de osmotische druk van oplossingen. [Mevr.B.]
66. Brieven van *Petterson* en *Arrhenius* naar aanleiding van de toekenning van de Nobel-prijs; en muziekprogramma van de plechtige uitreiking op 10 Dec. 1901, en de rede door *H.* bij die gelegenheid uitgesproken. [Mevr.B.]
67. Grote bronzen plakette, bewijs van buitenlands lidmaatschap der Academia dei Lincei te Rome, 14 Juli 1901. Met gedrukte aankondiging. [Mevr.B.]
68. Vergulde sleutel van het *Van 't Hoff*-laboratorium te Utrecht, *H.* aangeboden bij de opening daarvan op 16 Mei 1904. [Mevr.B.]
69. Hofmannhaus-plakette van de Deutsche Chemische Gesellschaft in 1908 aan *H.* verleend. [Mevr.B.]
70. Bronzen afslag van de gouden Helmholtz-medaille in 1911 door de Helmholtz-Stiftung aan *H.* toegekend. [Mevr.B.]
71. Diploma als Chevalier de l'Ordre National de la Légion d'Honneur; 31 Maart 1884. [Mevr.B.]
72. Diploma als gewoon lid der Koninklijke Akademie der Wetenschappen te Amsterdam. 6 Mei 1885. Ondertekend door *Buys Ballot* en *C. A. J. A. Oudemans*. [Mevr.B.]
73. Diploma als erelid der Deutsche Chemische Gesellschaft, o.a. ondertekend door *J. Wislicenus* en *F. Tiemann*; 24 Dec. 1889. *H.* was toen 35 jaar oud. [Mevr.B.]
74. Benoeming tot buitenlands corresponderend lid van de Hongaarse Akademie der Wetenschappen, 20 Mei 1891. [Mevr.B.]
75. Diploma als corresponderend lid van de Keizerlijke Akademie der Wetenschappen te St. Petersburg, 29 Dec. 1895. In omslag. [Mevr.B.]
76. Diploma als gewoon lid van de Pruisische Akademie der Wetenschappen; 30 Jan. 1896. Ondertekend door *Auwers*, *Vahlen*, *Diels* en *Waldeyer*. [Mevr.B.]
77. Diploma als lid van de Royal Institution of Great Britain, 1899. (Niet in *Cohen's* biographie). [Mevr.B.]
78. Jubelband van het Zeitschrift für physikalische Chemie, uitgekomen in 1899 bij *H.*'s 25-jarig doctorsjubileum. Exemplaar in leer gebonden en goud op snee. [R.G.N.]
79. Benoeming tot erelid van het Mexicaanse Wetenschappelijke Genootschap „Antonio Alzate“, 30 October 1900. [Mevr.B.]
80. Diploma als corresponderend lid van het Koninklijk Venetiaans Instituut van Wetenschappen, Letteren en Kunst, 27 Jan. 1901. [Mevr.B.]
81. Diploma als lid van het Koninklijk Deens Genootschap der Wetenschappen; 24 Apr. 1901, o.a. ondertekend door *Julius Thomsen* als voorzitter. (Niet in *Cohen's* biographie). [Mevr.B.]
82. Eredoctorsbul van Harvard University, 26 Juni 1901. [Mevr.B.]
83. Getekende, versierde en in leer gebonden oorkonde, aangeboden door Owen's College Chemical Society te Manchester, waar *Van 't Hoff* op 20 Mei 1903, ter gelegenheid van het eeuwfeest van Dalton's atoomtheorie een eredoctoraat ontving en de uitbreiding der chemische laboratoria inwijdde. [Mevr.B.]
84. Diploma als buitenlands erelid van de Keizerlijke Akademie der Wetenschappen te Weenen, 12 Aug. 1903 (Niet in *Cohen's* bibliographie), en telegraphische gelukwens van *Skraup*, die o.a. over het ontstaan van isomeren door katalysatoren werkte. [Mevr.B.]
85. Mededeling van de toekenning van een eredoctoraat in de geneeskunde te Utrecht; 10 Febr. 1904. [Mevr.B.]
86. Diploma als lid van de Koninklijke Akademie der Wetenschappen te Turijn, 5 Maart 1905. [Mevr.B.]
87. Uit de hand getekend en in leer gebonden diploma als erelid van de Verein Deutscher Chemiker, 7 Juni 1906. [Mevr.B.]
88. Uit de hand getekende eredoctorsbul der Technische Hogeschool te Delft, 20 Dec. 1907. Het zegel ontbreekt. [Mevr.B.]
89. Telegraphische aankondiging der verlening van een eredoctoraat te Heidelberg, 1 Aug. 1908. [Mevr.B.]
90. Bericht van toekenning der grote gouden medaille voor wetenschap door de Duitse Keizer, 24 Sept. 1910. [Mevr.B.]
- VI. Brieven en handtekeningen van Van 't Hoff en andere geleerden.**
91. Twee brieven van *H.*'s vriend *M. W. Beyerinck*, later hoogleraar te Delft;
a) d.d. Wageningen 13 Jan. 1885, waarin *B.* de hoop uitspreekt, dat *H.* zich op het onderzoek over de gisting toe zal gaan leggen.
b) d.d. Dec. 1893, gelukwens met de Davy medaille. [Mevr.B.]
92. Een der eerste brieven van *H.* aan *Arrhenius* d.d. 4 Aug. 1885, berustend in de Koninklijke Akademie der Wetenschappen te Stockholm. Hij bevat *H.*'s commentaar op *A.*'s verhandeling over de galvanische geleiding en over *H.*'s Etudes de dynamique. Photocopie. [E.T.H.W.Q.]

93. Brieven van *Svante Arrhenius*.
1. en 3. (1887) over electrolytische dissociatie bij chemische evenwichten; naar aanleiding van *H.*'s publicaties in de Zweedse Academie der Wetenschappen in 1886.
14. (1904) over *A.*'s onderhandeling met de Duitse regering over een soortgelijke positie te Berlijn als *H.* bekleedde. Hoewel *H.* „der beste Lockvogel” was, wees *A.* het aanbod van de hand toen de Zweedse regering een instituut voor hem stichtte.
24. (1908) over een geheel in het Russisch gehouden congres ter ere van *Mendelejew*.
[Mevr.B. en W.P.J.]
94. Brief van *Kekulé*, d.d. Bonn 1887, over prioriteitsquaesties inzake het asymmetrisch C-atoom.
[Mevr.B.]
Zie hierover Van 't Hoff-Le Bel nummer van het Chem. Weekblad, 25 Oct. 1924.
95. Brief van *H. Landolt* d.d. Berlin 17 Oct. 1893, waarin hij *H.* een lezing voor de Chemische Gesellschaft vraagt over osmotische druk. *H.* sprak op 8 Jan. 1894 over het ontstaan van de theorie der oplossingen. [Mevr.B.]
Zie Ber. dtsh. chem. Ges. XXVII, p. 1.
96. Briefkaart aan *Kamerlingh Onnes* met de formule van leoniet = $\text{Mg K}_2(\text{SO}_4)_2 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$; 12 Nov. 1901. [R.G.N.]
97. Twee brieven van *J. A. Le Bel*.
a) d.d. 17 Dec. 1875 over isomeren.
b) naar aanleiding van het in ontvangst nemen van de aan *H.* en *Le Bel* tezamen toegekende Davy medaille, 1903.
Over het contact van *H.* en *Le Bel* zie: Van 't Hoff—Le Bel-nummer van het Chemisch Weekblad, 25 Oct. 1924. [Mevr.B.]
98. Brief van *W. Meyerhoffer*, *H.*'s vaste medewerker in Berlijn, over de relatie van Negreano tussen druk en smelttemperatuur. 13 Maart 1906. [Mevr.B.]
99. Briefkaart aan *W. P. Jorissen* over *H.*'s bijdrage tot de feestbundel voor *Van Bemmelen*, d.d. 13 Sept. 1910. [W.P.J.]
Twee dagen later ging het manuscript op de post: „De voorspelling van een rectoraatsrede verwezenlijkt”. [Mevr.B.]
100. Brief van *W. Ramsay* over de uitreiking van de Davy medaille, 17 Nov. 1893. [Mevr.B.]
101. Machtiging om gelden in te zamelen voor het standbeeld van *Lavoisier*, ondertekend door *Henri Moissan*, *M. Loewy*, *Bertram* en *M. Berthelot*. 8 April 1895. [Mevr.B.]
102. Gelukwens van *Victor Meyer* met *H.*'s benoeming tot ridder in de orde Pour le Mérite, 3 Juni 1895. [Mevr.B.]
103. Brief van *Adolf von Baeyer*, d.d. 11 Dec. 1901 waarin deze *H.* inlicht hoe hij voor de Maximi-liansorde moet bedanken. [Mevr.B.]
104. Brief van *Wilhelm Ostwald*, d.d. Leipzig 17 Febr. 1905, waarin hij *H.* de redenen van zijn ontslaaanvraag meedeelt. [Mevr.B.]
105. Brieven van *Henry E. Armstrong*, *Harold Dixon*, *Arch. Geikie* en *J. W. Gunning*. [Mevr.B.]

VII. Publicaties van Van 't Hoff en zijn leerlingen, en voorwerpen die betrekking hebben op zijn werk.

Cohen 1912 (zie no. 130 van deze catalogus) geeft een practisch volledige lijst van *H.*'s publicaties en onder zijn leiding in zijn Amsterdamse tijd bewerkte proefschriften (17 stuks) en andere publicaties. Het merendeel hiervan is op de tentoonstelling aanwezig, ingezonden door Mevr. B., Mevr. G., W.P.J., R.G.N., U.A. en N.Ch.V. In deze catalogus zijn echter slechts speciale, op de tentoonstelling aanwezige, exemplaren vermeld, alsmede enkele aanvullingen op *Cohen*'s bibliographie. De tentoonstelling zelf moge getuigen van *H.*'s grote wetenschappelijke vruchtbaarheid. Indien niet anders is aangegeven, is *Van 't Hoff* de schrijver.

De onderzoekingen door *Wilhelm Meyerhoffer* en anderen, in het Berlijnse laboratorium uitgevoerd, zijn opgesomd in *H.*'s necrologie van *Meyerhoffer* in Ber. dtsh. chem. Ges. XXXIX, 1907, H. 18.

106. Voorstel tot uitbreiding der ... structuurformules in de ruimte. Utrecht 1874. (Dit is de eerste publicatie over het asymmetrische C-atoom [R.G.N.]); en de Franse vertaling: *La chimie dans l'espace*. Rotterdam 1875, alsmede de Duitse bewerking: *Die Lagerung der Atome im Raume*. 1e dr. 1877, 2e dr. 1894. [N.Ch.V.]. De laatste drie exemplaren zijn afkomstig van *S. Hoogewerff*, directeur van *H.*'s H.B.S. te Rotterdam en later hoogleraar te Delft.
107. Papieren modellen van het asymmetrische C-atoom, eigenhandig gemaakt door *H.* en door hem gezonden aan zijn studievriend *G. J. W. Bremer* te Assen, die enkele maanden later promoveerde op rechtsdraaiend appelzuur. Met begeleidende brief, d.d. 13 Juli 1875, en een eerdere brief, geschreven enkele weken voor *H.*'s promotie, waarin hij tekeningen van het C-atoom geeft. [R.G.N.]
De brieven zijn gepubliceerd door *W. P. Jorissen* in Chem. Wbl. XXI, 1924, p. 495—501.
108. Ansichten über die organische Chemie. Braunschweig 1878. Doorschoten exemplaar van de schrijver met talrijke aantekeningen. [Mevr.v.G.]
109. Ueber die Theorie der Lösungen. Stuttgart 1900. Met opdracht aan *W. P. Jorissen*: „In dankbare herinnering aan 22 Dec. 1899” (Zilveren doctorsjubileum). [W.P.J.]
110. Crystallisation à température constante. Congr. int. Physique, Paris 1900. Exemplaar van de schrijver met zijn aantekeningen. [Mevr.B.]
111. Die Gesetze des chemischen Gleichgewichtes etc. Ostw. Klass. d. ex. Wiss. 1900. Met geschreven opdracht aan *H.* van de vertaler en bewerker *G. Bredig*. [Mevr.B.]
112. Physical Chemistry. An address given at the University of Chicago, published in the University Record. Science N.S. XIV, no 343, 26 Juli 1901. (Niet in *Cohen*'s bibliographie). [Mevr.B.]
113. Das Auftreten von Kieserit bei 25°. Sitz. ber. preuss. Akad. Wiss. Berlin XLII, 1901. Exemplaar van de schrijver met zijn aantekeningen. [Mevr.B.]

114. Photo van Vanthoffit, ($3 \text{Na}_2\text{SO}_4 \cdot \text{MgSO}_4$), een zeldzaam mineraal, voorkomend in oceanische zoutafzettingen en daarin in 1902 door *W. Kubierschky* ontdekt en naar *H.* genoemd. [Mevr.B.]
115. Die Künstliche Darstellung von Kaliborit. Sitzber. preuss. Akad. Wiss. Berlin XLII, 1902. Met brieven van *C. Ochsenuis* en *J. M. Jaeger*. [Mevr.B.]
116. Vorlesungen über theoretische und physikalische Chemie. 2e druk. 1901—1903. In het „Vorwort“ worden de vertalingen der 1e druk in het Frans, Engels, Russisch, Italiaans en Japans vermeld. Doorschoten exemplaar van de schrijver met zijn aantekeningen. [Mevr.B.]
117. Titelpagina van de Russische vertaling van Acht Vorträge über physikalische Chemie, met voorwoord van *P. Walden*, Riga 1903. [Mevr.B.]
P. Walden werkte over optisch actieve isomeren.
118. Das Teyler-Museum in Haarlem und die Bedeutung historischer Sammlungen für Naturwissenschaft und Technik. Vortr. u. Ber. des Deutschen Museums, Heft 9, 1905. (Niet in *Cohen's* bibliographie). [R.G.N.]
119. Die Lagerung der Atome im Raume, 3e dr. 1908. Exemplaar van de schrijver met aantekeningen. [Mevr.B.]
120. Twee dilatometers, door *H.* gebruikt voor zijn allerlaatste onderzoekingen (Nov. 1910), over synthetische fermentwerking bij glucosiden. [Mevr.B.]
121. Zie verder de nrs. 27, 30, 66, 93, 95 en 99 van deze catalogus.
- VIII. Publicaties over Van 't Hoff.**
- Cohen* 1912 (no. 130 van deze catalogus) geeft een lijst van een groot aantal publicaties over *Van 't Hoff*, verschenen zowel tijdens zijn leven als na zijn dood. Op de tentoonstelling zijn slechts enkele belangrijke of merkwaardige voorbeelden aanwezig.
122. *W. Ostwald*, Jacobus Henricus van 't Hoff. Z. physik. Chem. XXXI, 1899 (Jubelband Van 't Hoff), p. V—XXV, met bibliographie. [R.G.N.]
123. *E. Cohen*, J. H. van 't Hoff. In: Mannen en Vrouwen van Beteekenis. Haarlem 1900. Met bibliographie. [Mevr.B.]
124. *P. Duhem*, L'oeuvre de M. J. H. van 't Hoff. À propos d'un livre récent. Rev. Quest. sci. 1900. Met geschreven opdracht van de schrijver aan *H.* [Mevr.B.]
125. *G. Bredig*, Jacobus Henricus van 't Hoff. Z. angew. Chem. XXIV, 1911, p. 1074—1088. [Mevr.B.]
126. *G. Bruni*, L'oeuvre de J. H. van 't Hoff. Scientia X, 5e Ann., 1911, XIX-3, p. 31—61. [Mevr.B.]
127. *Ch. M. van Deventer*, Jacobus Henricus van 't Hoff, 1852—1911. In memoriam. De Gids 1911, no 4; 18 pp. [Mevr.B.]
128. *Emil Fischer*, Gedächtnisrede auf Jacobus Henricus van 't Hoff. Abh. preuss. Akad. Wiss. 1911; 16 pp. [Mevr.B.]
129. *W. P. Jorissen* en *G. L. Voerman*, Catalogus der Van 't Hoff-tentoonstelling te Leiden 6—8 April 1911. Chem. Wbl. 1911, no. 16. [W.P.J.]
130. *Ernst Cohen*, Jacobus Henricus van 't Hoff, sein Leben und Wirken. Berlin 1912, XVI + 638 pp., 92 ill. Met volledige lijst van publicaties, lidmaatschappen enz. [R.G.N.]
131. *W. P. Jorissen* & *L. Th. Reicher*, J. H. van 't Hoff's Amsterdamer Periode 1877—1895. Den Helder 1912, 106 pp., geïll. [Mevr.B.]
132. *Demetrios E. Tsakalotos*, Jacobus Henricus van 't Hoff. Voordracht voor het genootschap Parnassos te Athene, 25 Nov. 1915. Archimedes Dec. 1915. (In het Grieks). [W.P.J.]
133. *Marcel Delépine*, La théorie du carbone asymétrique. Conférence faite devant la Soc. chim. de France, te Parijs, 28 Dec. 1924. Bull. Soc. chim. France. [W.P.J.]
Vergelijking van het werk van *H.* en *Le Bel*.
134. Van 't Hoff—Le Bel nummer van het Chemisch Weekblad, 25 Oct. 1924. [W.P.J.]
135. Aantekeningen over het college van *H.* door *W. P. Jorissen*: Anorganische Chemie 1890—1891 (Algemeen college) Organische Chemie Oct. 1892—Dec. 1894. Theoretische Chemie Sept. 1892—Dec. 1894. [W.P.J.]
136. Zie ook de nrs. 15, 18 en 63 van deze catalogus.
- IX. Nagekomen inzendingen.**
- 13a. *H.* aan de schrijfmachine, ca. 1910. Photo. [H.L.U.]
- 47a. *H.* in zijn laboratorium aan de Düsseldorf Strasse te Wilmersdorf-Berlijn, met *Dennison*, *Voerman*, *Meyerhoffer*, *Geiger*, *Lichtenstein* en *Biach*. Maart 1904. Photo. [Mej. A. J. Voerman, 'sHage.]
- 72a. *W. P. Jorissen*, *J. H. van 't Hoff* en de Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam. Chem. Wbl. XLIV, 1948, p. 474—477. Zowel in 1880 als in 1881 werd *H.* reeds als lid voorgesteld, maar sommige leden vonden dat hij „zeer vluchtig te werk“ ging. [R.G.N.]
- 85a. Photo van het diner op 16 Mei 1904 na *H.*'s erepromotie te Utrecht en de opening van het *Van 't Hoff*-laboratorium; alsmede reproductie der handtekening van de aanwezigen. [R.G.N.]
- 106a. Openbare brief van *C. H. D. Buys Ballot* aan *H.* naar aanleiding van diens Voorstel (1874) en *La chimie dans l'Espace* (1875), waarin *B.B.* o.a. de fantasieën van *Gaudin* vergelijkt met *H.*'s werk. Mbl. v. Natuurwetensch. 1875. [W.P.J.]
- 106b. *M. A. Gaudin*, L'architecture du Monde des Atomes. Hierin vindt men gefantaseerde moleculstructuren. [W.P.J.]
- 106c. *H.*, Historische Notiz. Z. physik. Chem. XIV, 1894. Deze korte mededeling moet misschien begrepen worden als vriendelijk gebaar van *H.* tegenover *Buys Ballot*, die in 1875 de aandacht op *H.*'s werk had gevestigd. [W.P.J.]
- 106d. Aanval van *Kolbe* op *H.*'s Lagerung der Atome im Raume (1877) in *J. f. prakt. Chemie*, Mei 1877.